

PŘÍBĚHOVÁ PRÓZA ZE ŽIVOTA DĚTÍ

(PRÓZA S DĚTSKÝM HRDINOU)

Část 1.

(1. polovina 20. století)

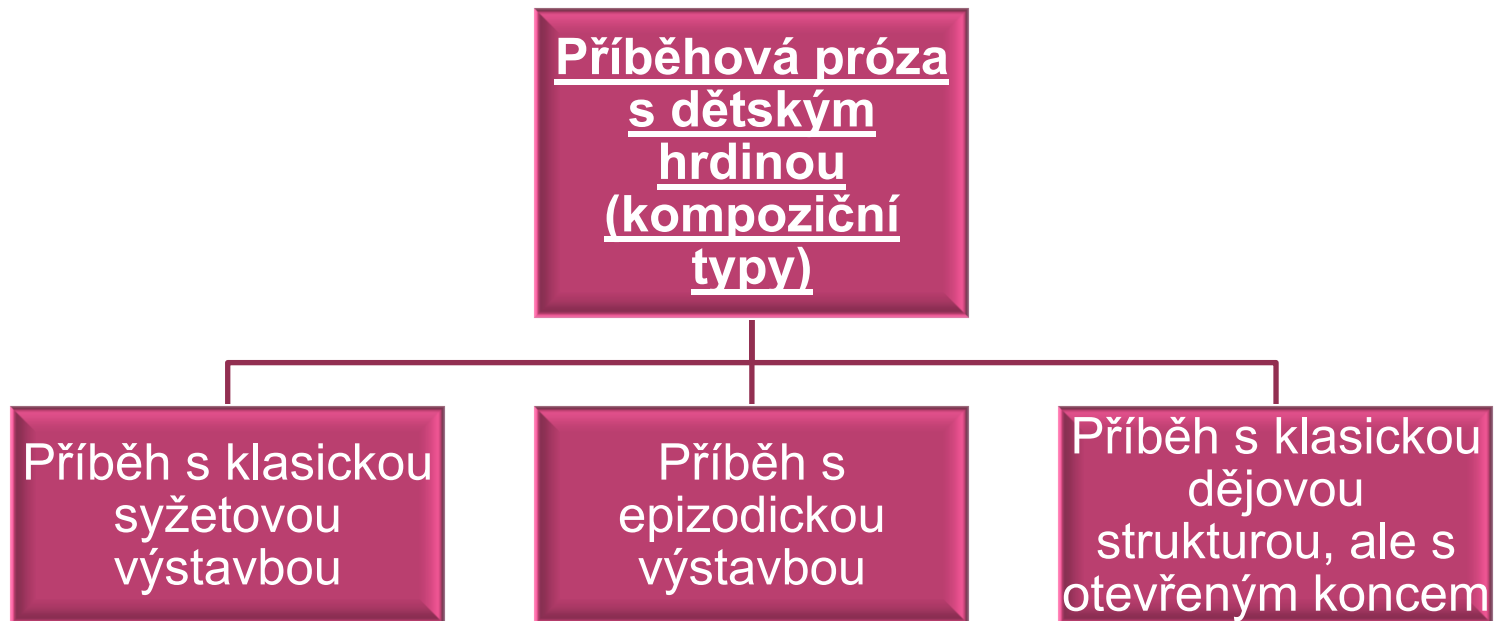
TERMINOLOGIE

○ Příběhová próza ze života dětí

- Řada žánrových forem a typů: povídka, novela, črta, román
- Tematické varianty žánru/žánrové varianty:
 - Prázdninový příběh
 - Próza s dívčí hrdinkou
 - (Próza s chlapeckým hrdinou)
- Referenční hrdina

- Základní kompoziční typy:

DO POČÁTKU 20. STOLETÍ

- Konec 19. století: populární historické povídky
 - **Václav Beneš Třebízský**
 - **Karel Václav Rais**
 - **Alois Jirásek**
- Oblíbení i na počátku století 20.

OD POČÁTKU STOLETÍ DO 1. SVĚTOVÉ VÁLKY

- 1913: vznik časopisu **Úhor**
- 1919: založení knihovny původních českých spisovatelů (**Václav František Suk**)
- 3 základní témata:
 - A) Studie dětské psychiky
 - B) Sociálně kritické obrazy venkovských dětí
 - C) Humorně pojatý typ dětského uličníka

A) STUDIE DĚTSKÉ PSYCHIKY

○ **Božena Benešová** (1873 – 1936)

- Básně, prózy (zejm. povídky), kritiky, fejetony
- Pro dospělé: mj. román *Člověk* (1919 – 1920)
- Povídky: *Nedobytá vítězství* (1910), *Tři povídky* (1914), *Kruté mládí* (1917)
- Nejznámější novela *Don Pablo, don Pedro a Věra Lukášová* (1936)

- **Marie Gebauerová (1869 – 1928)**
 - Překladatelka, spisovatelka, učitelka
 - *Jurka* (1901), *Jurka student* (1922), *Pěť pes* (1916)

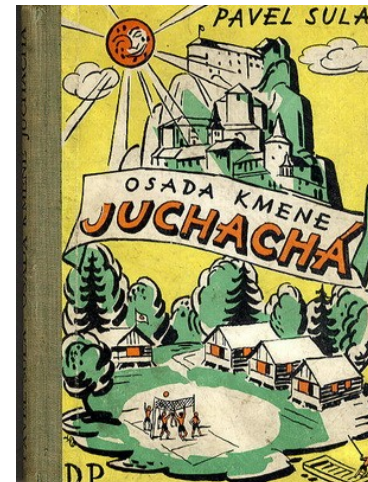
- **Růžena Svobodová (1868 – 1920)**
 - Impresionistka
 - *Pokání Blaženčino* (1908)
 - *Hrdinné a bezpomocné dětství* (1920)

B) SOCIÁLNĚ KRITICKÉ OBRAZY VENKOVSKÝCH DĚTÍ

○ Pavel Sula (1882 – 1975)

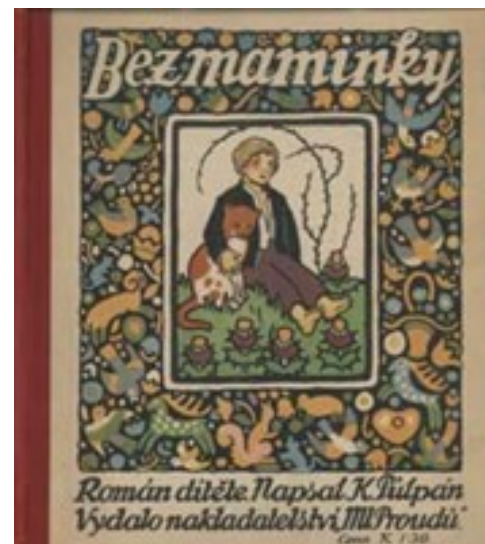
- Učitel, spisovatel, organizátor kulturního života dětí a mládeže
- *Dolánka* (1908)
- *Zeměžluč* (1910)
- Drobné črty: *Človíček* (1913), *Majda Bobeček* (1912)
- Meziválečné období: *Letňáskové* (1931), *Osada kmene Juchachá* (1936)

○ **Karel Půlpán (1885 – 1914)**

- Povídky: *Chudé děti* (1912),

Bez maminky (1913)

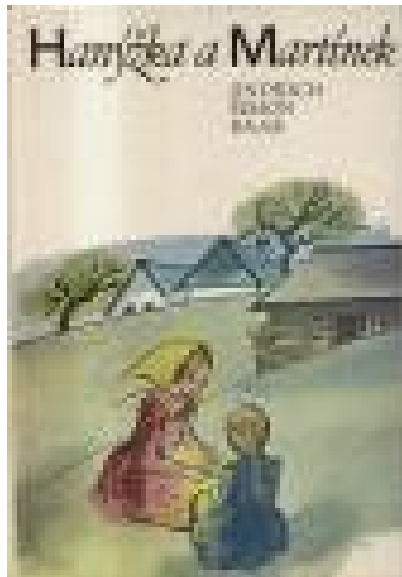
○ **Josef Krušina ze Švamberka (1850 – 1914)**

- Učitel, spisovatel (povídky, črty, folkloristické články)
- *U Benešů* (1908)
- *V domovské obci* (1905)
- *Z prvních potyček* (1907)

○ Jindřich Šimon Baar (1869 – 1925)

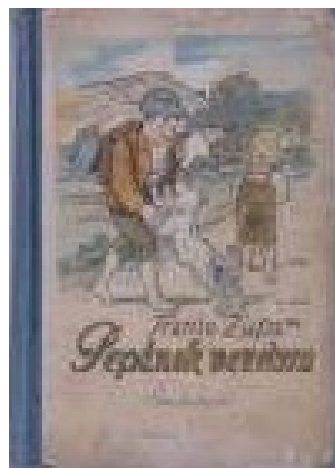
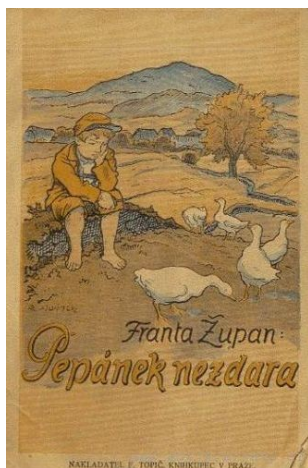
- Katolický kněz, spisovatel
- představitel Katolické moderny
- Život i dílo spojeno s Chodskem
- *Hanýžka a Martínek* (1927)

C) HUMORNĚ POJATÝ TYP DĚTSKÉHO ULIČNÍKA

○ František Župan (1858 – 1929)

- Vlastním jménem František Procházka
- Učitel, spisovatel
- Humoristická próza, povídky, bajky, satiry a pohádky
- *Pepánek nezdara* (4 díly: 1907 – 1921)

1918 - 1945

- Pokračuje tvorba autorů předchozího období (Benešová, Župan, Baar aj.)
- Brak X kvalitní literatura
- Důraz na komplexnost funkcí literatury pro děti a mládež
- Výborní autoři, kteří počítají s dětským čtenářem (Mahen, K. Čapek, J. John aj.)
- Okruhy:
 - A) Díla legionářů
 - B) Humoristická tvorba (nejen) pro děti
 - C) Děti a venkov, děti a příroda
 - D) Chlapecká próza ve 30. letech
 - E) Prózy s detektivními a dobrodružnými motivy
 - F) Příběhová próza s historickou tematikou

A) DÍLA LEGIONÁŘŮ

- Často ve výběrech: např. *Legionářské povídky* (1928)
- 3 významní autoři:
 - František Langer
 - Rudolf Medek
 - Josef Kopta

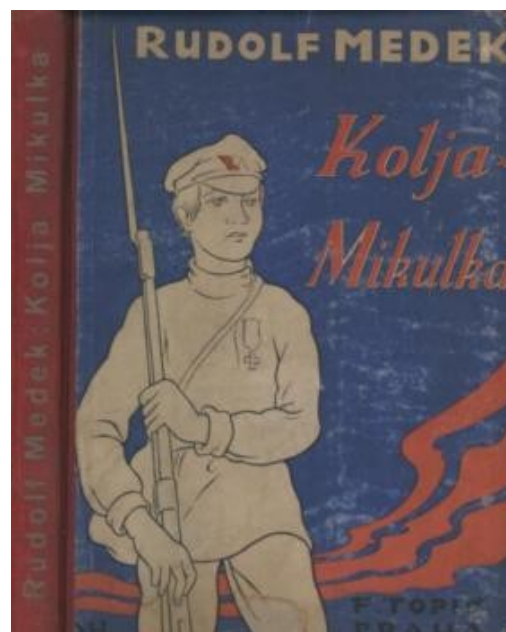
- Josef Kopta (1894 – 1962)
 - Prozaik, dramatik, příležitostný básník, novinář
 - *O rytíři s plnovousem* (1928, poté in *Tři do kornoutu*) – veršovaná pohádka
 - *Antonín a kouzelník* (1930) - povídka
 - *Přívoz pod ořechy* (1938) – román
 - *Poštovní holub č. 17* (1939) – pásmo povídek

○ Rudolf Medek (1890 – 1940)

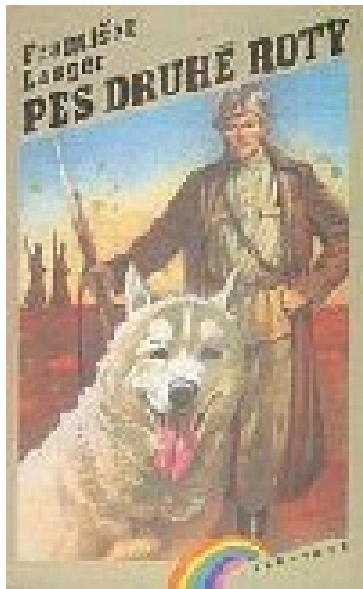
- PŮVODNĚ UČITEL, PO VÁLCE GENERÁLEM A ŘEDITelem PAMÁTNÍKU ODBOJE
- *O NAŠICH LEGIÍCH, DĚTECH A ZVÍRÁTKÁCH V SIBIŘI* (1921)
- *KOLJA MIKULKA* (1927)

○ František Langer (1888 – 1965)

- LÉKAŘ, VOJÁK, SPISOVATEL
- PRO DĚTI:
 - Několik loutkových her
 - *Železný vlk* (1920)
 - *Pes druhé roty* (1923)
 - *Bratrstvo bílého klíče* (1934)
 - *Děti a dýka* (1942 v Londýně, 1946 v ČSR)

B) HUMORISTICKÁ TVORBA (NEJEN) PRO DĚTI

○ Autoři:

- (F. Župan)
- (F. Langer: Bratrstvo bílého klíče)
- E. Bass
- K. Poláček
- J. Žák
- (Z. Jirotko)

- **Eduard Bass** (1888 – 1946)

- Novinář, prozaik, autor aktovek pro kabaret i písňových textů, kabaretiér, recitátor, herec, autor šansonových a kupletových textů, konferenciér

- Vlastním jménem Eduard Schmidt

- *Klapzubova jedenáctka* (1922)

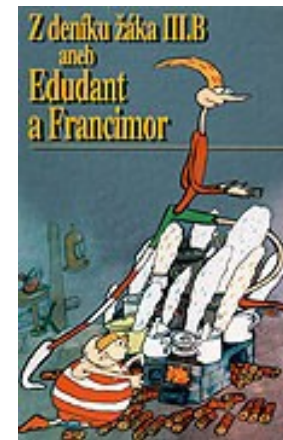
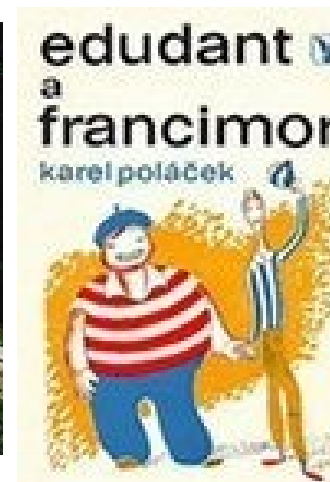
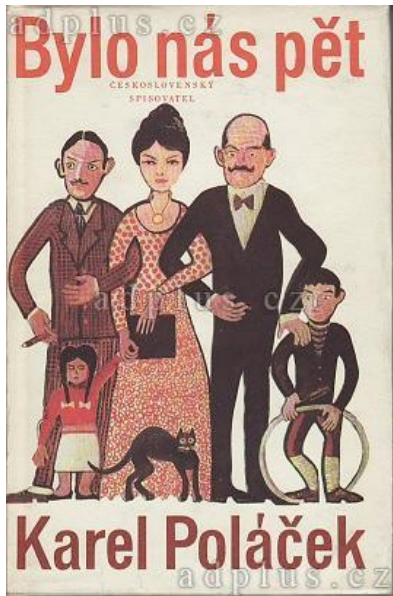
- Zfilmována 1938, později na motivy knihy natočen i seriál

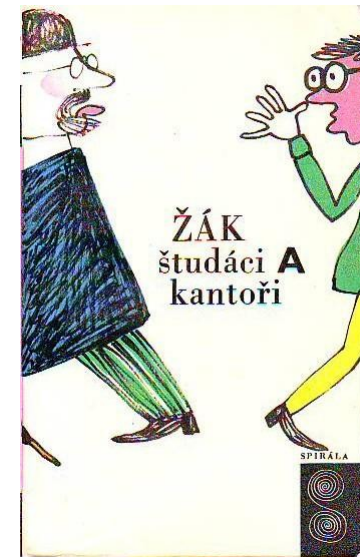
Karel Poláček (1892 – 1944)

- Novinář (soudničky a další žurnalistické žánry), prozaik, filmový scenárista
- Pro děti:
 - *EDUDANT A FRANCIMOR* (1933)
 - *BYLO NÁS PĚT* (Z POZŮSTALOSTI 1946)
 - Seriálové zpracování ([YouTube - Bylo Nás Pět 1: Pěkné Vysvědčení \(part 1\)\(HQ\)](#))

○ Jaroslav Žák (1906 – 1960)

- Spisovatel, středoškolský pedagog, scenárista, lektor státního filmu, novinář
- *Študáci a kantoři* (1937) – zfilm. jako Škola, základ života
- *Cesta do hlubin študákovy duše* (1938)

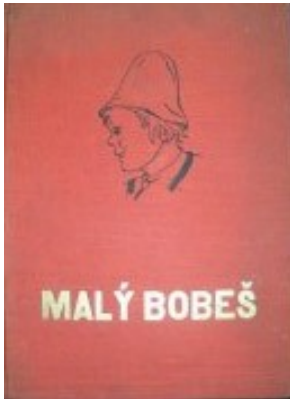
C) DĚTI A VENKOV, DĚTI A PŘÍRODA

○ Autoři:

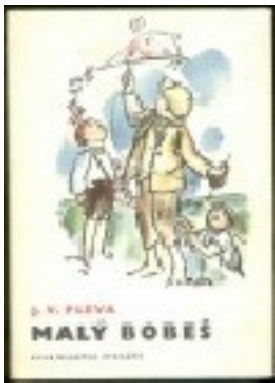
- J. V. Pleva
- F. Háj
- A. Kutinová
- R. Těsnohlídek
- B. Říha
- Skupina ruralistů:
 - J. Knap
 - F. Křelina
 - V. Prokůpek

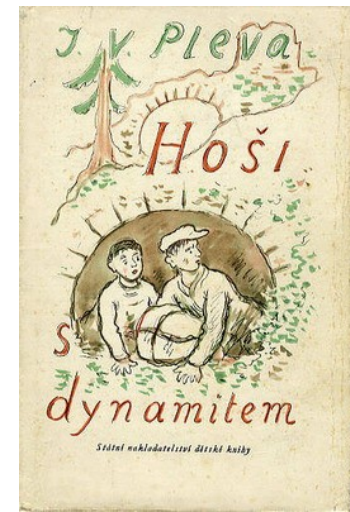
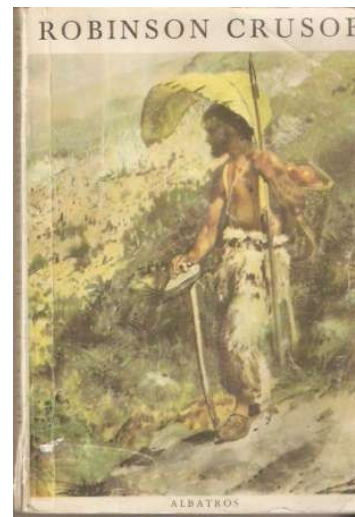
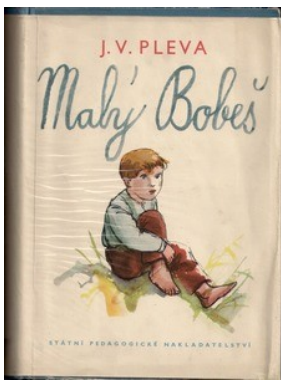
○ Josef Věroným Pleva (1899 – 1985)

- Mj. učitel a spisovatel
- *Malý Bobeš* (1 – 3: 1931 – 1933 – 1943, přeprac. 1950)

- *Hoši s dynamitem* (1934)
- Převyprávění a aktualizace *Robinsona Crusoe* (1959)

- **Felix Háj** (1887 – 1934)

- Vlastním jménem Marie Wágnerová, roz. Černá
- *Školák Kája Mařík* (7 dílů, 1926 – 1931)

- NĚKTERÁ DALŠÍ POKRAČOVÁNÍ: KÁJOVY DĚTI, KÁJA MAŘÍK V POHÁDCE, KÁJOVY NEJMILEJŠÍ POHÁDKY AJ.
- ZAJÍMAVOST: „MAŘÍKOLOGOVÉ“ – WEBOVÉ STRÁNKY ([KÁJA MAŘÍK - PO STOPÁCH KÁJI MAŘÍKA](#))
- *Řídících Mária* (5 dílů, 1928 – 1931)

○ Amálie Kutinová (1898 – 1965)

- Původní profesí lékárnice
- Spisovatelka – psala pro děti i dospělé
- Matka spisovatelky Marie Kubátové
- *Gabra a Málinka, povedené dcerky* (1935)
 - Další pokračování:

Gabra a Málinka ve městě,

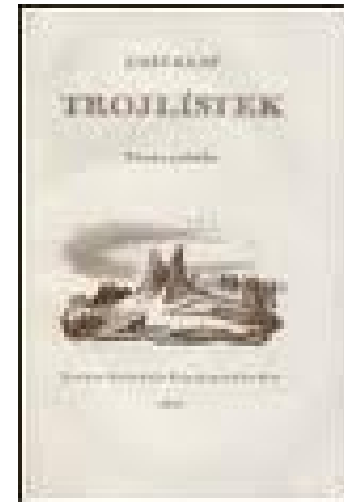
Gabra a Málinka se učí latinsky,

Gabra a Málinka v čarovné zemi aj.

- **JOSEF KNAP** (1900 – 1973)
 - Pracoval v NM, později v Památníku národního písemnictví, psal i literárně-teoretické práce
 - *Trojlístek* (1943)

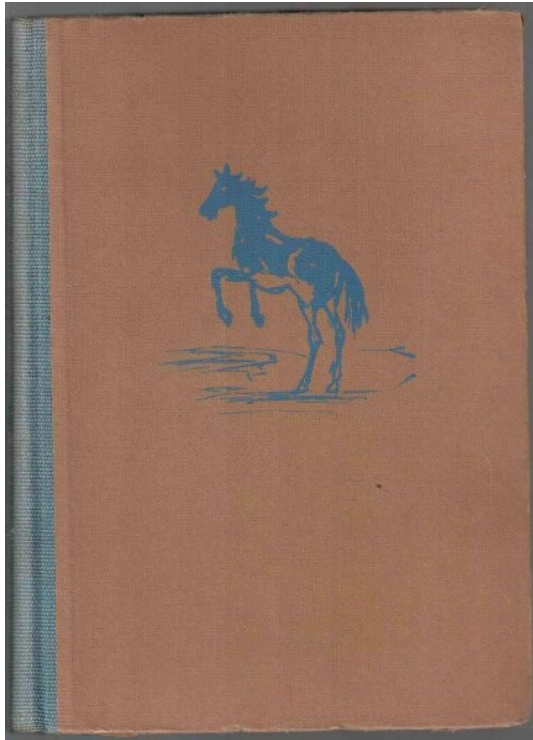

- **FRANTIŠEK KŘELINA** (1903 – 1976)
 - Básník a prozaik, učitel
 - Otec spisovatelky Hany Pražákové (biografická kniha *Nadějí tu žijem*)
 - *Z bukového dřeva* (1943)
 - *Zmijí dědek a jiné povídky pro mládež* (1945)
 - *Můj otec kapitán* (1947)
 - *Po meči a po přeslici* (z pozůstalosti)
 - *Koho těší svět* (z pozůstalosti)
 - Sborníky dětských prací: *Dětskýma očima*, *Děti své doby*

○ Václav Prokůpek (1902 – 1974)

- Prozaik, literární publicista a kritik
- *Naše hříbátka* (1943, přeprac. 1969)

D) CHLAPECKÁ PRÓZA VE 30. LETECH (KLUBY, SKAUTING, KEMPINK, PRÁZDNINY)

- Ve 30. letech velmi populární
- V době protektorátu skauting likvidován
- Po roce 1948 (nejen) skautská literatura odstraňována
- Po 1989 znovu vydáván mj. Jaroslav Foglar
- Mnoho autorů:
 - **Jaroslav Foglar**
 - **Jaroslav Novák**
 - **Josef Kratochvíl = J. K. Baby** (*Stateční hoši, Rok junáků*)
 - **Míla Habrová** (*Vlčata ze ztraceného údolí*)
 - **Josef Kovář** (*Skautík Čiperka*)
 - **Jan Mareš** (*Tři orlí pera*)
 - Aj.

○ Jaroslav Foglar (1907 – 1995)

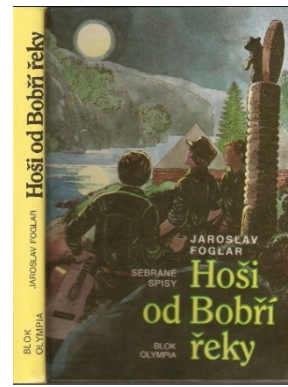
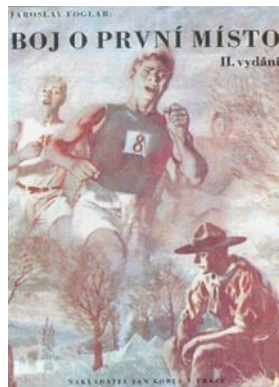
- „Jestřáb“
- Vychovatel, redaktor, šéfredaktor (Mladý hlasatel – *Záhada hlavolamu*; Vpřed; Junák), vedoucí oddílu, redaktor Melantrichu
- *Přístav volá* (1934)
- *Boj o první místo* (1936)
- *Hoši od Bobří řeky* (1937)
- *Chata v jezerní kotlině* (1939)
- *Historie Svorné sedmy* (1940)
- *Pod junáckou vlajkou* (1940)
- *Tábor v Sluneční zátocce* (1940)
- *Záhada hlavolamu* (1941)
- *Když duben přichází* (1944)

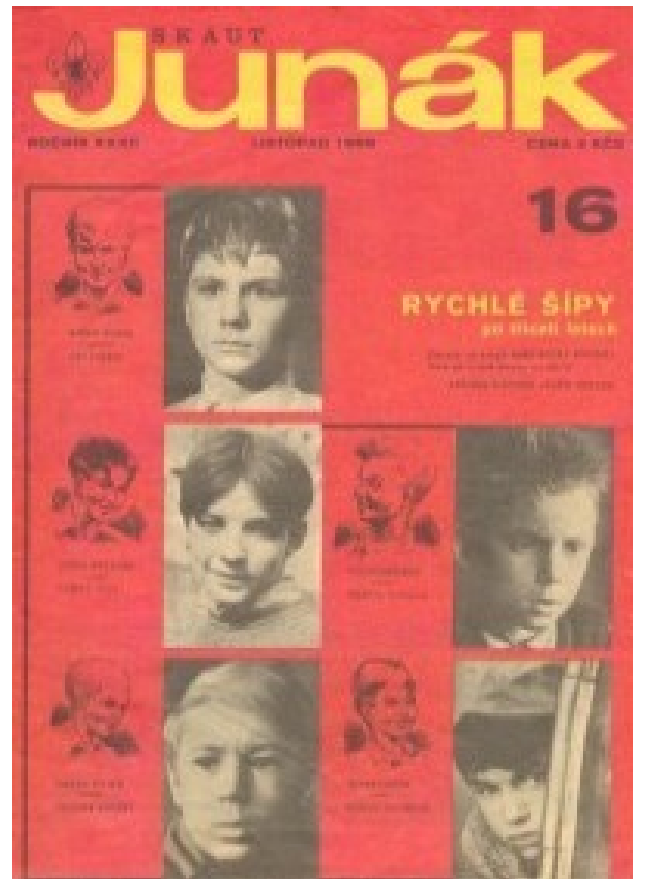

- *Stínadla se bouří* (1947)
- *Tajemná řásnovka* (1965)
- *Poklad Černého delfína* (1967)
- *Tajemství velkého Vonta* (1986 české vydání v Německu, u nás 1992)

- Soubory her, návodů, popisků (např. *Zápisník 13 bobříků*, *Skautské hry v přírodě*) – často s Milošem Zapletalem
- Audio(vizuální) podoba jeho děl: *Záhada hlavolamu* (1969 seriál, 1993 film), *Stínadla se bouří* (rozhlas. seriál)

- **JAROSLAV NOVÁK** (1894 – 1965)
 - „Brat’ka“
 - „vodácký Foglar“
 - Redaktor a šéfredaktor časopisu Junák
 - *Skautská srdce* (1935, 1947 jako *Statečná srdce*)
 - *Pod bílými plachtami* (1936)
 - *Zelené jezero* (1939)
 - *Vlád’a Nebojsa* (1942)
 - *Bílá ruka* (1944) aj.

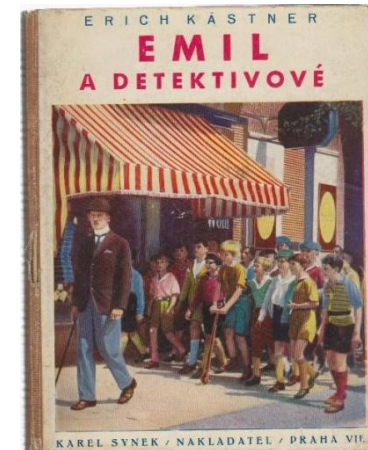
E) PRÓZY S DETEKTIVNÍMI A DOBRODRUŽNÝMI MOTIVY

○ Inspirace:

- Dětská detektivka **E. Kästnera**
- Klasikové světové detektivky (např. **E. Wallace**)

○ Autoři:

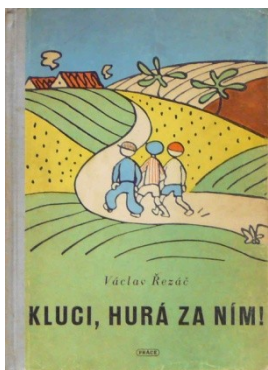
- **Václav Řezáč**
- **Eduard Fiker**
- **František Langer**

- **VÁCLAV ŘEZÁČ** (1901 – 1956)

- Vlastním jménem Václav Voňavka
- Spisovatel, novinář, vedoucí filmové dramaturgické skupiny, ředitel nakladatelství Československý spisovatel

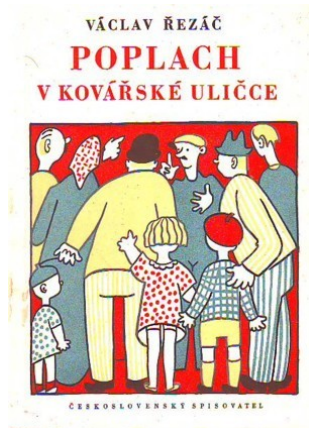

- *Kluci, hurá za ním!* (1933)

- *Poplach v Kovářské uličce* (1934)

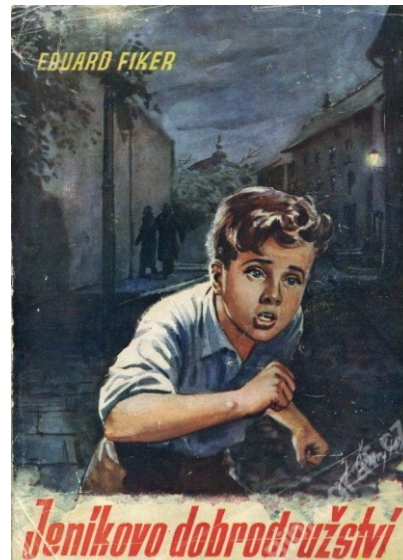
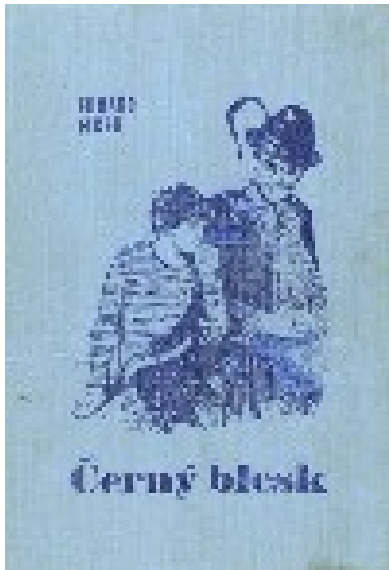
- *Čarovné dědictví* (1939)

- *Pohádky* (knižně posmrtně 1957)

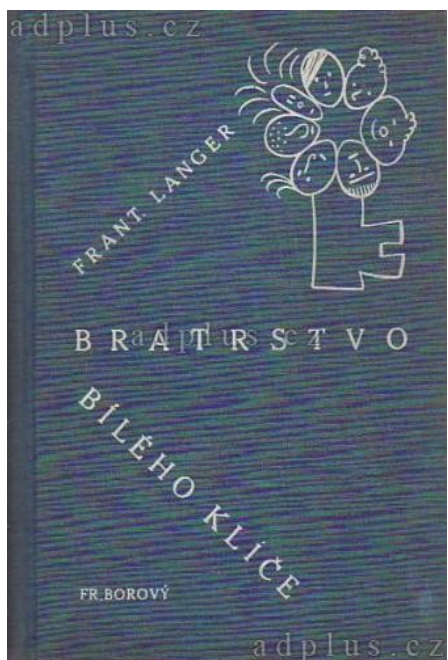
○ Eduard Fiker (1902 – 1961)

- Strojní inženýr, houslista, spisovatel, filmový scenárista
- Psal detektivky i pro dospělé
- Intencionálně pro mládež:
 - *Černý blesk* (1937)
 - *Tajemný dům* (1937)
 - *Jeníkovo dobrodružství* (1943)

○ František Langer

- *Bratrstvo bílého klíče* (1934)
- *Děti a dýka* (1942 v Londýně, u nás 1946) – viz příští hodina

F) PŘÍBĚHOVÁ PRÓZA S HISTORICKOU TEMATIKOU

○ Autoři:

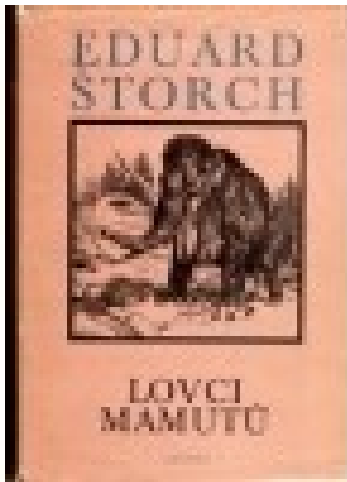
- **Eduard Štorch** – v této době stále publikoval a byl oblíbený
- **Jaromír John**
- **Jaroslav Janouch**
- **Vladimír Drnák**

○ Eduard Štorch (1878 – 1956)

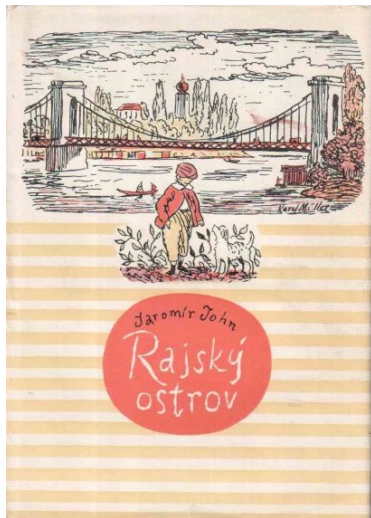
- PRAVĚK:
 - *Lovci mamutů* (1918, roz. 1937, přepracoval jako *Lovci mamutů na Bílé skále*, 1946)
 - *V šeru dávných věků* (1920)
 - *Osada havranů* (1930, roz. o *Volání rodu*, 1954)
 - *Minehava* (1950)
 - Aj.
- ČESKÉ DĚJINY:
 - *Zlomený meč* (1932)
 - *O Děvín a Velehrad* (1939)
 - *Zastavený příval* (1940)
 - *Meč proti meči* (1946)
- ODBORNÉ PRÁCE:
 - *Člověk diluviální* (1907) aj.

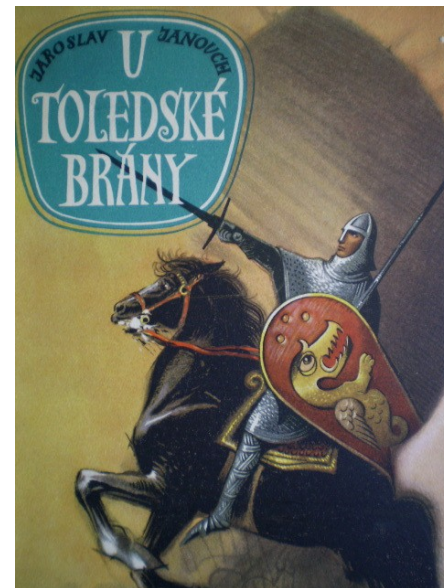
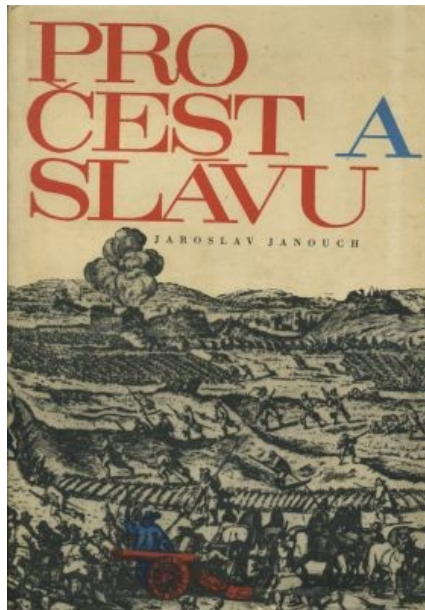
- **JAROMÍR JOHN** (1882 – 1952)

- Vlastním jménem Bohumil Markalous
- Prozaik, teoretik umění, novinář, středoškolský učitel, univerzitní profesor estetiky
- I teoretické články a statě
- *Listy z vojny, jež jsem psal svému synovi* (1917, přeprac. jako *Tátovy povídačky*, 1921, 1934 přeprav. a rozš. jako *Narodil se*)
- *Rajský ostrov* (1938)
- *Topičovo australské dobrodružství* (1939)
- *Vojáček Hubáček* (1939)

○ Jaroslav Janouch (1903 – 1970)

- Učitel, ředitel školy, řídil edici pro děti v nakl. Vyšehrad
- *Pro čest a slávu* (1938)
- *U Toledské brány* (1944)
- Další: *Rozmarné pohádky* (1937), *Zpěv z pralesa* (1943), *Zajatci džungle* (1943)

○ **Vladimír Drnák** (1894 – 1958)

- Vlastním jménem Jan Václav Rosůlek
- Poštovní úředník, pak beletrista z povolání
- *Kolja Mikolka* (1946)
- *Kolja Mikolka tankistou* (1946)
- *Za bílým pŕlkoněm* (1941)
- *Vtipohlavci* (1946)

